

Verlag Werksessies Netwerk Danserfgoed

Een actieplan voor danserfgoed in Vlaanderen

Op zaterdag 19 oktober en dinsdag 12 november 2024 organiseerde CEMPER [werksessies om het actieplan voor danserfgoed in Vlaanderen te verfijnen](#) en van start te gaan met het Netwerk Danserfgoed. We mochten professionelen en vrijetijdscdansers, erfgoedmedewerkers, academici en anderen verwelkomen. Er was veel enthousiasme om zich voor het danserfgoed in te zetten.

Het Netwerk Danserfgoed heeft als doel om de bedreigingen voor danserfgoed aan te pakken en kansen benutten. Op 25 januari werd hierin al een eerste stap gezet, STUK bracht, in samenwerking met CEMPER, een breed netwerk samen ter voorbereiding van hun expertisecentrum voor het immaterieel erfgoed van hedendaagse dans. Met de input van deze dag, en eerder verzamelde input door CEMPER, kwam [Een actieplan voor danserfgoed in Vlaanderen](#) tot stand. Dit actieplan was de basis voor de werksessies op 19 oktober en 12 november.

In deze sessies werd verder gewerkt op de doelstellingen uit het actieplan: Welke stappen zijn nodig om dit te bereiken? Wie kunnen we hierbij (nog) betrekken? Welke taak zien verschillende organisaties/personen hierin voor zichzelf? Etc.

We begonnen de sessie met een plenaire toelichting van het actieplan aan de hand van posters. Deelnemers konden daarna aangeven bij welke punten uit het actieplan ze nog bedenkingen hadden (rode stickers) en op welke ze prioritair willen inzetten (blauwe stickers). Ze konden daarbij opmerkingen schrijven en noteren wie hierbij betrokken zou moeten worden. De posters met stickers en notities vind je achteraan dit verslag.

Om gestructureerd en efficiënt verder te kunnen werken aan het actieplan, hebben we een clustering gemaakt van de werven uit het actieplan in vier gespreksgroepen. Elk van deze groepen vereist specifieke expertise en inbreng van diverse actoren.

- 1) Transmissie van danspraktijken en repertoires
- 2) Danserfgoed naar een publiek brengen
- 3) Archiefzorg en documenteren door de dansgemeenschap & Toegankelijkheid van danserfgoed
- 4) Selectiemechanismen en instellingen voor het verzamelen en bewaren van danserfgoed

In dit verslag geven we een overzicht van de input tijdens vier verschillende werkgroepen die zowel op 19 oktober als op 12 november werden georganiseerd. Omwille van de sterke verwevenheid behandelen we werkgroepen 3 en 4 hier gezamenlijk onder de titel *Creëren, selecteren, bewaren en raadplegen van roerend danserfgoed*.

1 Transmissie van danspraktijken en repertoires

1.1 Wat vertelt het actieplan hierover?

Om dans te kunnen behouden en door te geven, moeten de juiste condities worden gecreëerd. Dansers en betrokkenen hebben (hulp)middelen nodig om dansen te ontwikkelen en manieren te vinden om deze door te geven aan anderen. Daarnaast is het essentieel om ruimte en middelen te bieden voor het documenteren en archiveren van hun werk, zodat deze kennis duurzaam behouden blijft. Dit vraagt om samenwerking tussen beleidsmakers, organisaties als Danspunt en CEMPER, archiefinstellingen en opleidingen die contexten bieden voor kennisdeling en praktijkuitwisseling. Daarnaast is het belangrijk om bestaande wettelijke kaders te vertalen naar de praktijk en waar nodig

bijkomende referentiekaders, tools en een gedeeld fairpracticekader te ontwikkelen, met betrokkenheid van cultuurloket, belangenbehartigers, en onderzoeksinstituten. Er moet ook aandacht zijn voor niet-gecanoniseerde danspraktijken en belichaamde kennis van dansers. Tot slot is het bouwen van draagvlak voor danserfgoed cruciaal, zowel in het dansveld als bij publiek en beleidsmakers.

Deze punten uit het actieplan sluiten aan bij dit onderwerp:

- Werf 1. Condities creëren voor spelers uit de dans om hun praktijk door te geven en te documenteren
  - 1.1. Middelen voor dans en voor diverse dansrepertoires & transmissiepraktijken
  - 1.2. Middelen voor het documenteren van de praktijk en voor archiefzorg
  - 1.3. Contexten voor praktijkuitwisseling en kennisdeling vanuit de praktijk
- Werf 2. Referentiekaders, tools en dienstverlening ontwikkelen voor de praktijk (m.b.t. wettelijke kaders, fair practice en archiveren)
  - 2.1. Wettelijke kaders en tools
  - 2.2. Een gedeeld kader voor fair practice
- Werf 4. Werken aan een rijker en diverser archieflandschap
  - 4.2. [...] archiveren en documenteren van niet-gecanoniseerde danspraktijken en -tradities
  - 4.3. [...] documenteren en valoriseren van types expertise die onvoldoende vertegenwoordigd zijn in dansarchieven

- Werf 6. Bouwen aan een draagvlak voor danserfgoed: in het dansveld, bij het publiek en bij het beleid
  - 6.3. Bouwen aan meer draagvlak bij beleidsmakers voor het belang van ruimte maken voor danserfgoed (letterlijk en figuurlijk)

1.2 In hoeverre komt het actieplan overeen met je droomscenario en noden? Wat mis je nog?

- Het is belangrijk om de verschillende werven binnen het actieplan goed te verbinden; ze beïnvloeden elkaar sterk.
- Het is positief dat opleidingen in de aandacht staan, maar uitbreiding naar het deeltijds kunstonderwijs (DKO) is essentieel.
- Het is essentieel en prioritair om middelen te voorzien, meer dan alleen financiële steun. Ook expertise, mankracht en het delen van *best practices* mogen hieronder worden verstaan.
- Hoewel Vlaanderen al investeert in dans en archivering (digitalisering door meemoo bijvoorbeeld) is het onduidelijk hoe dit de komende jaren zal evolueren. Er moeten dan ook aanvullende financieringsbronnen, die buiten de traditionele subsidies vallen, onderzocht worden. We kunnen gebruik maken van het feit dat mensen vaak emotionele connecties hebben met dans. Cultuurloket kan een rol spelen bij het zoeken van financieringsbronnen.
- Het huidige actieplan bevindt zich nog in een abstract stadium. Om het actieplan te concretiseren en nood aan middelen beter te definiëren is het nodig om een aantal kernvragen te beantwoorden:
  - Wat wil je realiseren? Wat is de impact?
  - Welke prioriteiten stel je? Wat zijn de indicatoren?
  - Wie is betrokken? Wat is de timing?
- Ook is er een duidelijke behoefte aan ontmoeting en dialoog. Het creëren van deze ontmoetingsmomenten versterkt niet alleen het netwerk, maar ook de gezamenlijke impact van het actieplan.
- Waardering is essentieel, vooral voor amateurs, en kan emotioneel (erkenning) of praktisch (toegang tot middelen) van aard zijn.

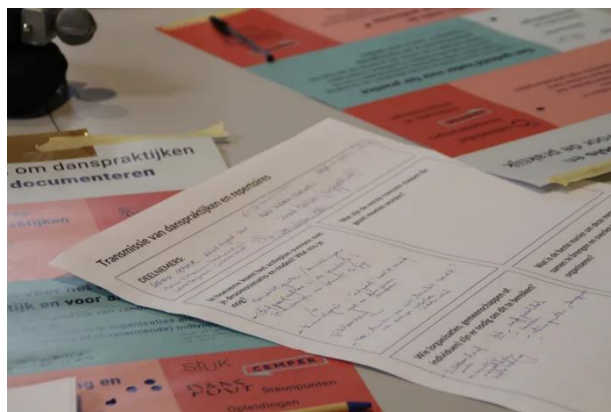
1.3 Hoe zouden we met het actieplan aan de slag kunnen gaan?

1.3.1 Fair practice en auteurschap

- **Evoluerend auteurschap:** In hedendaagse dans is auteurschap volgens de aanwezige betrokkenen een gedeeld proces van choreograaf en performers. Het doorgeven van dans leidt altijd tot interpretatieverschillen, omdat dans 'embodied' is. Erkenning, sensibilisering en bewustwording rond het 'embodied karakter' en gedeeld auteurschap is noodzakelijk. Er is een pleidooi om het idee van gedeeld auteurschap in dansopleidingen te integreren. Professionele gezelschappen zetten vaak in op het betrekken van verschillende generaties dansers en choreografen.
- **Kennis over auteursrechten:** Soms ontbreekt de kennis over auteursrechten, wat kan leiden tot ongeoorloofd gebruik (bijvoorbeeld via YouTube). Sensibiliseren en informeren over fair practice is noodzakelijk, maar is niet altijd voldoende –

sommige mensen houden zich niet aan de regels. Het is belangrijk dat hierop gereageerd wordt. **Voorbeeld:** BlackTikTokStrike (2021) was een protest van zwarte TikTok-creators die weigerden nieuwe dansen te maken, uit onvrede over het gebrek aan erkenning en eerlijke credits, terwijl hun creaties vaak werden overgenomen door anderen zonder hen te benoemen of te belonen.

- **Documentatie en bescherming:** Het documenteren van dans kan helpen bij erkenning en juridisch eigendomsbewijs. Cultuurloket biedt hier ondersteuning bij. Een veelgehoorde vraag is: "Mijn werk is overgenomen, wat kan ik doen?" Bij een dans of choreografie is dit complexer dan in de beeldende kunsten. De eerste vraag die ze bij Cultuurloket stellen is altijd: Is de video onrechtmatig overgenomen? Of gaat het om de choreografie? In het tweede geval is de volgende vraag: Is het gedocumenteerd dat die choreografie van jou/ jullie is en dat je daar de rechtmatige eigenaar van bent? De vraag is: Hoe kun je iets dat embodied of in hoofden zit vastleggen en beschermen? Maar ook overdragen en doorgeven? Met deze vragen moeten we aan de slag: visieontwikkeling, sensibilisering, kennisdeling en uitwisseling van ervaringen.
- **Bescherming en delen in balans:** Er moet een balans zijn tussen beschermen en delen van dans. Nu is de focus te vaak op bescherming (vooral bij hedendaagse(kunst)dans), hoe kunnen we erfgoedbewustzijn creëren en dans doorgeven op een goede manier met respect voor auteurschap? STUK zet zich hiervoor in.

1.3.2 Nood aan documentatie

- Het documenteren van dans kan een basis zijn voor waardering, mits het niet alleen als administratieve taak wordt gezien, maar wordt benut als een **middel om de betekenis en waarde van dans te onderstrepen**. De vergelijking wordt gemaakt met fanfares en toneel, waarbij partituren en theaterteksten een gestandaardiseerde manier bieden om te reproducieren en over te dragen. Dit draagt bij aan erkenning in de bredere samenleving. Dans is echter sterk afhankelijk van lichaam en context, wat extra uitdagingen – maar ook mogelijkheden – biedt bij het documenteren en doorgeven.
- **Laagdrempelig kader ontwikkelen:** Er is nood aan eenvoudige tools en handleidingen om dansdocumentatie te stimuleren. Er bestaat al heel wat, deze systemen kunnen uitgewisseld worden. Voorbeelden en methodes van (individuele) kunstenaars kunnen inspirerend zijn.
- De **tools** die we aanreiken moeten rekening houden met de **beperkte tijd en middelen** van dansers. Video-opnames kunnen een oplossing bieden, een professioneel dansgezelschap geeft het voorbeeld van het opnemen van repetities met een smartphone. Er is echter **begeleiding en aanmoediging** nodig

om dit gestructureerd aan te pakken, zo moeten alle video's natuurlijk ook goed bewaard worden.

1.3.3 Infrastructuur en ondersteuning

- **Ruimte:** Toegang tot **betaalbare en geschikte dansruimtes** blijft een knelpunt. Voorbeelden als de samenwerking met het stadsbestuur in Antwerpen (Antwerps Kunstenoverleg) en gedeelde ruimtes kunnen inspireren.
- **Vrijwilligers:** Het is belangrijk voor amateurgezelschappen om nieuwe vrijwilligers aan te trekken en bestaande vrijwilligers te behouden.

1.3.4 Erfgoedreflex en sensibilisering

- **Erfgoed als concept:** Het begrip erfgoed moet toegankelijker worden gemaakt. Niet alles hoeft "erfgoed" genoemd te worden; het idee van doorgeven kan al voldoende zijn. Focus op de waarde van wat men doet.
- **Intermediairs** zoals Danspunt en Danssport Vlaanderen kunnen helpen om dansgroepen te bereiken en de erfgoedreflex te stimuleren.
- **Coalition of the willing:** Niet iedereen die danst moet daar vanuit het erfgoeddiscours mee bezig zijn. We starten best met gemotiveerde groepen en mensen die interesse tonen. Zij moeten ergens terecht kunnen voor vragen, en tools en ondersteuning krijgen.
- **Zichtbaarheid:** Dansen in publieke of onverwachte ruimtes, zoals musea of cultuurcentra, kan toegankelijkheid en zichtbaarheid vergroten. Meer zichtbaarheid creëert bewustzijn en waardering. Samenwerkingen met erfgoedinstellingen, zoals

musea en erfgoedcellen, kunnen hierbij helpen. **Voorbeeld:** ErfgoedLab Antwerpen en MAS zijn gestart met een project rond digitale dansgemeenschappen. Er komt een tentoonstelling in het MAS met een deel van het resultaat van dit onderzoek en een kunstwerk van Anouk Kruithof: *Universal Tongue*. Dit is een soort encyclopedie van dans, waarbij de kunstenaar online dansvideo's heeft aangekocht.

1.3.5 Good Practices en tools

- **Uitwisseling en ontmoetingen:** Er is nood aan (thematische) bijeenkomsten om ervaringen en methodes te delen en elkaar te inspireren. Er is bereidheid om elkaar uit te nodigen en best practices of vragen waar men mee worstelt voor te stellen.
- **Tools laten leven:** Ontwikkelde tools, zoals die op [Tracks](#), moeten niet alleen worden geïntroduceerd maar ook ondersteund in hun gebruik. Permanente bekendmaking en laagdrempelige begeleiding zijn nodig.
- **Experimenteren en leren door te doen:** Door concrete pilootprojecten op te zetten en de resultaten te verspreiden, blijven we weg van enkel analyse en laten we zien wat werkt in de praktijk: **Show don't tell.**

1.4 Wie zijn er (nog) nodig om dit te bereiken?

- Bredere danslandschap
- Coalition of the willing: aan de slag met geïnteresseerden.
- Receptieve instellingen met focus op dans
- Danspunt
- Danssport Vlaanderen, ook hen meenemen in erfgoedverhaal.
- Erfgoedcellen
- Musea
- Ambassadeurs die het laten doorsijpelen naar hun achterban/dansgroepen
- Opleidingen (DKO)
- Beleid
- Groepen die al beschrijven, documenteren en doorgeven: hoe doen ze dit en waarom?

1.5 Wat is de beste manier om deze mensen samen te brengen en overleg te organiseren? Welke omkadering is er nodig om dit te doen slagen?

- CEMPER, of een andere organisatie, zou best een centrale rol spelen in het coördineren van deze initiatieven en zorgen dat alle betrokkenen samen aan tafel komen.
- Dit kan worden gerealiseerd door het organiseren van thematische sessies die niet alleen inzicht bieden, maar ook praktische vertalingen naar de dagelijkse praktijk mogelijk maken. Zo kunnen we onder andere één specifieke praktijk tijdens een sessie uitlichten, zodat deelnemers hiervan kunnen leren en ideeën kunnen toepassen in hun eigen context.
- Koepelorganisaties, zoals Danspunt en De Federatie, kunnen hierbij een ondersteunende rol spelen. Zo kunnen ze wettelijke kaders vertalen naar begrijpelijke richtlijnen en voorbeelden voor zowel professionals als amateurs.
- Daarnaast zou het waardevol zijn om wederzijds bezoek en uitwisseling te stimuleren. Dit biedt kansen om van elkaar te leren en kennis te delen tussen dansers van uiteenlopende niveaus van professionalisering, achtergronden, ervaringsniveaus en genres. Een idee is om laagdrempelige methoden voor documentatie hieraan bod te laten komen, zodat iedereen hiermee aan de slag kan.
- Voor de praktische problemen waar vooral de amateurverenigingen tegenaan lopen, zou het nuttig zijn om aparte sessies te organiseren. Tegelijkertijd bieden bredere bijeenkomsten een kans om dansers van uiteenlopende niveaus van professionalisering samen te brengen om het grotere plaatje te bespreken en inspiratie uit te wisselen.
- Het is essentieel om meer mensen uit de praktijk te betrekken bij deze gesprekken. Door ervaringen en perspectieven vanuit praktijk centraal te stellen, vergroten we draagvlak en impact.
- Zodra de erfgoedreflex eenmaal is aangewakkerd, is het belangrijk dat geïnteresseerden een duidelijk aanspreekpunt hebben waarbij ze met vragen en

voor ondersteuning terecht kunnen. Dit kan worden georganiseerd in de vorm van gedeeld werknemerschap, waarbij middelen en expertise gezamenlijk worden benut. Deze aanpak biedt niet alleen een kans om het netwerk te verbreden, maar ook om aanvullende financieringsbronnen aan te boren en het danserfgoedveld verder te versterken. Hier moet verder over worden nagedacht.

1.6 Algemene bemerkingen

- We moeten ons ervan bewust zijn dat freelance dansers en vrijwilligers niet voor dit soort samenkomsten betaald worden.
- Het zou goed zijn om een gezamenlijke contactenlijst aan te maken om elkaar te kunnen bereiken met vragen. Contactenlijst en uitwisselingsmomenten bieden een gelegenheid om gezichten aan namen te koppelen en te ontdekken wie je waarvoor kunt benaderen.

2 Danserfgoed naar een (nieuw) publiek brengen

2.1 Wat vertelt het actieplan hierover?

Om danserfgoed te behouden en door te geven, is het cruciaal om middelen te voorzien voor het ontwikkelen en het doorgeven van dansen. Daarnaast moeten contexten worden gecreëerd waarin praktijkspelers kennis kunnen delen en samenwerken, ondersteund door organisaties zoals Danspunt, STUK en CEMPER. Het bouwen van een draagvlak is essentieel: zowel binnen het dansveld, door dans toegankelijker te maken voor een divers publiek, als bij beleidsmakers, om ruimte te scheppen voor de ontwikkeling en het behoud van danserfgoed.

Deze punten uit het actieplan sluiten aan bij dit onderwerp:

- Werf 1. Conditie creëren voor spelers uit de dans om hun praktijk door te geven en te documenteren
  - 1.1. Middelen voor dans en voor diverse dansrepertoires & transmissiepraktijken
  - 1.3. Contexten voor praktijkuitwisseling en kennisdeling vanuit de praktijk
- Werf 6. Bouwen aan een draagvlak voor danserfgoed: in het dansveld, bij het publiek en bij het beleid
  - 6.2. Dans(erfgoed) naar meer en diverser publiek brengen
  - 6.3. Bouwen aan meer draagvlak bij beleidsmakers voor het belang van ruimte maken voor danserfgoed (letterlijk en figuurlijk)

2.2 In hoeverre komt het actieplan overeen met je droomscenario en noden? Wat mis je nog?

Het is belangrijk om begrippen duidelijk te definiëren en zeker te weten dat we er hetzelfde onder verstaan.

Aan de gesprekstafel werden twee benaderingen van het **publiek** besproken:

- **Community-praktijk/activiteit:** Hierbij wordt dans benaderd als een gedeelde ervaring, waarin toeschouwers actief kunnen deelnemen.
- **Artistieke praktijk:** Hierbij ligt de focus op een publiek dat dans voornamelijk beleeft als toeschouwer, vaak in professionele context.

Dit onderscheid is echter niet altijd scherp. In zowel de community-praktijk als de artistieke praktijk kunnen de rollen van het publiek verschuiven. Toeschouwers kunnen

deelnemers worden en andersom, of de twee rollen bestaan naast elkaar. Voor het versterken en doorgeven van dans als erfgoed zijn zowel deelnemers als toeschouwers van groot belang. Daarom focussen we op het geheel en niet slechts op één benadering.

Ook op de betekenis van diversiteit werd aan de gesprekstafel kort ingegaan. Het bereiken van een divers publiek kan verschillende invullingen krijgen.

- **Diversiteit in doelgroepen:** Het is belangrijk om rekening te houden met verschillende sectoren die betrokken zijn of kunnen worden, zoals onderwijs, welzijn en cultuur, evenals diverse groepen binnen de samenleving. Al deze sectoren en groepen zijn van belang voor het vergroten van dansparticipatie en –waardering. Dansgezelschappen, academici, erfgoedwerkers en andere actoren dragen ieder bij aan een deel van het geheel. Het is daarom niet wenselijk om een nauwe definitie van diversiteit te hanteren of afbakeningen te maken die groepen uitsluiten.
- **Van toeschouwer naar deelnemer:** Programma's en activiteiten die het publiek actief betrekken, kunnen leiden tot nieuwe gemeenschappen rondom dans. Dit versterkt de verbinding tussen dans en het publiek en creëert nieuwe kansen voor participatie.
- **Gemeenschapskunst en professionele kunst:** Beide vormen van dans hebben hun eigen waarde en bijdrage. Toch worden samenwerkingen vaak bemoeilijkt door verschillende belangen en financieringsstructuren. Het is belangrijk om deze verschillen te erkennen en te zoeken naar manieren om elkaar te versterken.

De gesprekken in de werksessies richtten zich op zowel 'dans in het algemeen' als op 'danserfgoed' in de strikte zin van het woord.

In de sessie op 19 oktober kwamen enkele uitdagingen op het gebied van archivering naar voren:

- **Leemte in archivering:**
  - Veel dansorganisaties beschikken niet over de middelen of expertise om hun archieven professioneel te beheren.
  - Er is geen nationaal of overkoepelend dansarchief waar materiaal kan worden ondergebracht.
- **Middelentekort:** Subsidies bieden geen ruimte voor specifieke archiefmedewerkers, terwijl dit een structurele nood is.
- **Mismatch tussen beleid en praktijk:** Aanbevelingen van CEMPER stroken niet altijd met de subsidievoorwaarden van de Vlaamse overheid. Overkoepelende organisatie(s) die dansarchieven bewaren, beheren en toegankelijk maken, zijn essentieel. Dit biedt een oplossing voor kleine organisaties die dit niet zelf kunnen. Het kan functioneren als een "kunstgeschiedenisarchief" én een "archief van de samenleving", waarbij alle dansvormen een plaats krijgen.

In de sessie van 12 november werd de moeilijkheid van dans naar een publiek brengen geanalyseerd.

- Dans die geprogrammeerd wordt in culturele centra wordt vaak gezien als elitair of moeilijk te begrijpen, terwijl dansbeoefening laagdrempelig en wijdverbreid is.
- Er is een gemis aan cultureel kapitaal en context bij een breed publiek.

Maar we moeten ook niet iedereen naar de theaters krijgen. We gaan op zoek naar manieren om naar de mensen toe te gaan.

2.3 Hoe zouden we met het actieplan aan de slag kunnen gaan?

Er bestaan al **verschillende formats om dans/erfgoed naar een breed publiek te brengen:**

- [Dag van de Dans](#), Kanaries in Actie
- [Erfgoedweken](#) (onderwijs - klasbakken), FARO
- [Erfgoeddag](#), FARO
  - Het thema van 2025 is sport en spel, dit sluit nauw aan bij dans.
- [Iedereen danst](#), KLARA *Iedereen klassiek*
- [Dansstorm](#), Danspunt

We kunnen inspelen en meesurfen op wat er al is. Hiervoor is het nodig om de organisatie(s) aan te spreken en te vragen om de programmatie open te trekken naar dans of andere dansvormen.

Andere manieren om dans te delen en te verspreiden zijn onder meer:

- **Publieke ruimte:** Het organiseren van performances op straat of andere openbare plekken biedt de mogelijkheid om een breed publiek te betrekken. Een goed voorbeeld hiervan is het werk van [Michiel Vandevelde](#), waar de interactie tussen amateurs en een professionele choreograaf centraal staat. Deze kruisbestuiving kan ook dans toegankelijk maken voor een breder publiek. Daarnaast getuigt

Upside Down van het feit dat ze de meeste mensen op de been krijgen op de Gentse Feesten.

- **Sociale media:** Platforms zoals TikTok en Instagram zijn ideale kanalen om jongeren aan te spreken, aangezien daar een populair medium is.
- **Traditionele media:** Hoewel traditionele media vaak moeilijker te beïnvloeden zijn en soms stereotyped beelden van dans presenteren, kunnen ze toch kansen bieden. Een recent voorbeeld hiervan is een item in *Iedereen beroemd*, waarin volksdans werd belicht.

Er zijn al een **aantal inspirerende voorbeelden van initiatieven die dans naar een breed publiek brengen**. Het kan al een quick-win zijn om hier een lijst van te maken om anderen te inspireren. Tijdens het gesprek werden enkele projecten genoemd die inspirerend kunnen werken:

- Dansvoorstellingen plaatsen in een erfgoedcontext: Voorstellingen kunnen worden gepresenteerd binnen (erfgoedgerelateerde) evenementen, zoals het repertoirefestival STUK, festivals zoals [Gooikoorts](#), [Boombalfestival](#) en [Hello! Schoten](#), of evenementen als Dansstorm.
- Dansprojecten die verschillende generaties of groepen met een diverse achtergrond samenbrengen, zoals in gevangenissen ([zie het project van De Rode Antraciet](#)) of een uitwisseling tussen [volksdansgroep De Wevers en een OKAN-klas](#), bieden een kans om gemeenschappen te verbinden doormiddel van dans. Met als extra factor dat er voor het doorgeven of presenteren van dans geen of weinig taal nodig is.

Het zou ook kunnen helpen om **een brug te slaan tussen dansvormen en tussen amateurs en professionals**:

- We moeten wel oppassen met de termen en tweedeling tussen 'amateurs' en 'professionals'. De negatieve connotaties die dit met zich meebrengt, stroken vaak niet met de inspanningen van 'amateurdansers'. Daarnaast bevinden zich een groot aantal dansers ergens tussen beide niveaus.
- We kunnen de kloof tussen amateurs en professionals verkleinen via gezamenlijke projecten. Hier is steeds meer ruimte voor binnen de professionele danswereld. STUK, Danspunt en CEMPER hebben projectsubsidies aangevraagd om amateurgroepen te laten samenwerken met professionals tot aan een toonmoment.

Een ander idee is om publiek te **betrekken via cross-overs met andere disciplines** (bijvoorbeeld tentoonstellingen, debatten of samenwerkingen met musea). Via multidisciplinaire projecten kunnen we zichtbaarheid en toegankelijkheid vergroten.

Om de verschillende projecten en ideeën te realiseren, is het noodzakelijk om zowel top-down als bottom-up acties te ondernemen. De aanbeveling is om te beginnen vanuit **het lokale niveau, waarbij de betrokkenheid van lokale gemeenschappen centraal staat.**

Er zijn hierbij echter enkele bemoeilijkende factoren die het proces kunnen vertragen:

- Dans wordt soms onder sport geschaard, wat erkenning in de culturele sector bemoeilijkt. Dit kan het lastig maken om dans de waarde en zichtbaarheid te geven die het verdient, zeker in vergelijking met andere kunstvormen.
- Dans kampt met vooroordelen, waarbij het soms niet wordt gezien als volwaardige kunstvorm, of als iets elitair, of als iets voor een specifieke groep mensen. Dit bemoeilijkt de bredere acceptatie en waardering van dans in de samenleving.

Om **lokaal draagvlak te creëren**, zijn er verschillende strategieën die kunnen helpen:

- Door dans naar buiten te brengen en zichtbaar te maken in de publieke ruimte, kan het laten zien wat er al is en wat gezelschappen kunnen bijdragen aan de (lokale) programmatie.
- Door lokale scholen te betrekken bij dansprojecten, kun je niet alleen de kinderen bereiken, maar ook de ouders.

2.4 Wie zijn er (nog) nodig om dit te bereiken?

- FARO
- Erfgoedcellen
- Onderwijs
- Musea
- Organisatie Dag van de Dans (Kanaries in Actie)
- Belangenbehartigers, zoals [Overleg Cultureel Erfgoed](#) (belangenbehartiger van cultureel-erfgoedorganisaties)
- Cultuurcentra kunnen dans programmeren en plaats bieden aan amateurdans.
- [Cult!](#), belangenbehartiger van culturele centra. Een vraag die opkomt is of cultuurcentra een expliciete opdracht hebben om amateurdans te programmeren. Vroeger was deze taak meer expliciet vastgelegd in het decreet.
- Lokale ambtenaren (die werkzaam zijn bij culturele centra) fungeren vaak als gatekeepers. Ze bepalen welke culturele activiteiten worden ondersteund en geprogrammeerd. Dit kan de toegang voor dansers en dansgezelschappen bemoeilijken. Het is daarom belangrijk om te onderzoeken hoe we contact kunnen leggen met deze ambtenaren en hen kunnen overtuigen van de waarde van dans binnen het bredere culturele aanbod van de gemeente of stad.

2.5 Wat is de beste manier om deze mensen samen te brengen en overleg te organiseren? Welke omkadering is er nodig om dit te doen slagen?

- Dansers en betrokkenen kunnen zelf bijdragen aan het creëren van lokaal draagvlak door de dialoog aan te gaan met lokale ambtenaren en andere gatekeepers. Dit kan door dans(projecten) te presenteren. Een goed voorbeeld van een dergelijke aanpak is die van [VI.BE](#), die lokale (amateur)muzikanten uitnodigen om in gesprek te gaan met lokale ambtenaren en cultuurcentra. Dit soort initiatieven helpen niet alleen bij het versterken van het netwerk, maar zorgen ook voor bewustwording.
- Het is belangrijk om te realiseren dat we dit proces moeten zien als één groot ecosysteem, waarin verschillende elementen elkaar beïnvloeden en versterken. Dit ecosysteem bestaat uit verschillende genres, zowel amateur- als professionele danspraktijken, lokale en Vlaamse beleidskaders, diverse initiatieven, en het publiek en deelnemers die hierin actief zijn.

3 Creëren, selecteren, bewaren en raadplegen van roerend danserfgoed

3.1 Wat zegt het actieplan hierover?

Onder roerend danserfgoed begrijpen we de tastbare sporen van dansactiviteiten uit het heden of het verleden die we willen doorgeven aan volgende generaties. Het kan gaan om tekstdocumenten, scores en notatie, foto's, audio- of video-opnames, promotioneel drukwerk, administratief archief ...

Het *Actieplan voor danserfgoed* in Vlaanderen benadrukt het belang van een doordacht beleid voor het creëren, selecteren, bewaren en raadpleegbaar maken van dit erfgoed, verspreid over de verschillende 'werven'. De juiste condities én aanvullende dienstverlening moeten de dansactoren – in al hun diversiteit – in staat stellen om hun praktijk zinvol te documenteren en hun archief duurzaam te beheren.

Naast deze 'decentrale' verantwoordelijkheid van de dansactoren, moet(en) er ook 'centrale' erfgoedinstelling(en) verantwoordelijkheid opnemen voor danserfgoed en een rijk en divers segment op lange termijn bewaren en ontsluiten. We moeten de selectiemechanismen die hierbij optreden transparant in kaart brengen en inhaalbewegingen organiseren in het documenteren van bepaalde praktijken en kennistypes. Het bewaarde danserfgoed moet laagdrempeliger vindbaar en toegankelijk zijn.

Deze punten uit het actieplan sluiten aan bij dit onderwerp:

- Werf 1. Condities creëren voor spelers uit de dans om hun praktijk door te geven en te documenteren
  - 1.2. Middelen voor het documenteren van de praktijk en voor archiefzorg

- 1.3. Contexten voor praktijkuitwisseling en kennisdeling vanuit de praktijk
- Werf 2. Referentiekaders, tools en dienstverlening ontwikkelen voor de praktijk (m.b.t. wettelijke kaders, fair practice en archiveren)
  - 2.3. Referentiekaders, tools en dienstverlening over archiveren
- Werf 3. De toegankelijkheid van danserfgoed verhogen: wegwijs, overzicht en toegang tot bestaand materiaal, laagdrempelige terminologie
- 3.1. Een centraal overzicht en wegwijs in bestaande informatie, documentatie, archieven
  - 3.2. Toegang tot de bestaande informatie, documentatie, archieven bevorderen
  - 3.3. Laagdrempelige terminologie in de dienstverlening
- Werf 4. Werken aan een rijker en diverser archieflandschap
  - 4.1. Ontwikkelen van een kritisch kader over selectie en (het ontbreken van) diversiteit
  - 4.2. Een inhaalbeweging voor het archiveren en documenteren van niet-gecanoniseerde danspraktijken en –tradities
  - 4.3. Een inhaalbeweging voor het documenteren en valoriseren van types expertise die onvoldoende vertegenwoordigd zijn in dansarchieven
- Werf 5. Een strategie ontwikkelen voor de uitbouw van (een) landelijke archiefinstelling(en) voor dans
- Werf 6. Bouwen aan een draagvlak voor danserfgoed: in het dansveld, bij het publiek en bij het beleid
  - 6.1. Bewustzijn verhogen bij dans(mak)ers, leraren en andere practitioners om documenteren en archiveren als handig of nuttig deel van de praktijk te zien
  - 6.3. Bouwen aan meer draagvlak bij beleidsmakers voor het belang van ruimte maken voor danserfgoed (letterlijk en figuurlijk)

3.2 Welke droomscenario's, discussies of dilemma's leven bij de deelnemers aan de gesprekstafels?

3.2.1 Waarom roerend danserfgoed beter verzamelen en bewaren?

- De **noodzaak aan (een beleid voor) roerend danserfgoed** komt voort uit de praktijk. Als danser, choreograaf of onderzoeker wil je weten wie en wat er aan jou vooraf ging. Vind je wel sporen of inspiratiemateriaal? Kloppen de verhalen die je bereiken of zijn het mythes? Nu is het zeer moeilijk om die te verifiëren.
  - Voorbeeld: ten onrechte denken sommigen dat het verhaal van de artistieke dans in Vlaanderen begon in 1982 bij Anne Teresa De Keersmaeker, terwijl zij na

haar binnen- en buitenlandse ervaringen niet van een onbeschreven blad begon.

- Voorbeeld: swingdansen willen archieven raadplegen waaruit blijkt hoe mensen swing of lindy hop dansten en ervoeren, en hoe dit hier verschilde van andere landen of continenten. Maar bronnen ontbreken, ook al is er interesse naar van binnen en buiten de gemeenschap.
- Wel moeten we nagaan of de **bewegredenen bij de verschillende partijen** die zorg voor het roerend danserfgoed bepleiten (o.a. de overheid in het Kunstendecreet) wel in voldoende mate gelijklopen. We moeten het Vlaamse beleidskader ook durven in vraag stellen vanuit buitenlandse *good practices*.
- Diverse **werven hangen nauw samen**: Als niemand zorg draagt voor de archieven van dansactoren, worden ze niet bewaard en zijn ze ook niet vindbaar, laat staan toegankelijk. Als ze niet vindbaar en toegankelijk worden gemaakt, kan een breder publiek er niet mee kennismaken en kan het draagvlak voor ondersteunend beleid op alle beleidsniveaus niet groeien.

3.2.2 Wat van wie verzamelen?

- Wat je **traditioneel** in een (ouder) **archief** van een kunstenaar, vereniging, organisatie of school vindt, geeft vaak maar **weinig inzicht in hun eigenlijke praktijk**.
  - Uit een zakelijk en productioneel archief haal je geen info over de esthetica,

artistieke en sociale context, het metier van een dansdocent, danser of choreograaf.

- En waar hoor je de stem van het publiek of van de podiumtechnici?
- Ook (freelance) dramaturgen dragen soms veel kennis in zich mee die niet is neergeschreven.
- Recent is er wel meer audiovisueel materiaal, maar ook daar haal je die kennis nog niet zomaar uit.
- Anderzijds hebben sommige onderzoeksvelden wel degelijk **nood aan bronnen uit een volledig archief** (dus niet alleen artistiek maar ook administratief en productioneel).
- Welke danspraktijken zullen we ons nog herinneren? Hoe garanderen we voldoende **diversiteit**?
  - Een online platform voor beeldmateriaal zal budgettaire keuzes moeten maken om rechten te klaren en dus, ondanks nobele bedoelingen, eindigen als een canonversterkend initiatief.
  - Om diversiteit te garanderen, moeten we enkele stappen terug: ook bij jonge, kleine, preciaire en/of diverse organisaties of gemeenschappen het documenteren en archiefvormen garanderen.

- Of gebeurt het daar wel, maar beantwoordt het niet aan onze vormelijke criteria en/of circuleert het enkel intern? Kunnen we die interne circulatie ondersteunen en duurzamer maken?
- **Selectiemechanismen** op verschillende niveau's en sectoren moeten beter in kaart gebracht worden, inclusief de manier waarop erfgoedinstellingen deze selectiemechanismen versterken. Of niet? "Reflectie en onderzoek, dat is allemaal goed en wel, maar nu hebben we nood aan concrete stappen."
- Enkele deelnemers stellen voor om toch strategisch in te zetten op artistieke '**dansiconen**' en bij uitbreiding de in het Kunstendecreet **gesubsidieerde organisaties** ('laaghangend fruit', waar al draagvlak en verplichting basisarchiefzorg voor bestaat), in de hoop om andere spelers en genres te kunnen meenemen *in the slipstream*.
- Is het een taboe om te stellen dat **niet van alle actoren het volledige archief** moet worden bijgehouden, maar wel van een veel groter en diverser aantal actoren een selectief documentatiedossier met onder andere captaties, artistieke documenten en voorstellingslijsten? Voor enkele deelnemers is dat inderdaad een taboe: tenminste van alle gesubsidieerde gezelschappen in het Kunstendecreet moet volgens hen het volledige archief worden bijgehouden. Deze selectievere maar tegelijk diversere piste werd dus niet verder uitgewerkt.

3.2.3 Voor wie?

- 'Mensen uit de **praktijk**' (dansers, choreografen) willen rechtlijnig, zonder ingewikkelde zoekstrategieën, buiten de kantooruren en **van thuis uit** toegang tot materiaal dat hen helpt bij hun praktijk (inspiratie, context, scores, notatie ...). Zij ondervinden nu veel te veel **drempels**.
- '**Onderzoekers**' willen dit idealiter ook, maar hebben doorgaans (hopelijk) meer ruimte en motivatie om enkele zoekwegen af te wandelen en zoekresultaten uit verschillende websites of instellingen te vergelijken of combineren tot ze hebben wat ze zoeken. Toch ondervinden zij in de praktijk ook te veel **drempels**.

3.2.4 Door wie?

- Het huidige beleid stelt dat **dansorganisaties zelf** een archief moeten aanleggen, ondersteund door onder andere CEMPER. We kunnen meer investeren in het prikkelen van kleinere en diversere organisaties om te gaan verzamelen en bewaren.
- Maar blijkt nu al niet dat dit **onhaalbaar** is? Gesubsidieerde organisaties met verplichting tot basisarchiefzorg slagen er al nauwelijks in.
- Bovendien is er geen beleid dat garandeert dat dansarchieven of -documentatie van gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde actoren **op lange termijn** bewaard worden door robuuste Vlaams gesubsidieerde instellingen die laagdrempelig toegankelijk zijn voor de dansgemeenschappen.
- Er is een grote vraag om duidelijkheid. We moeten beter definiëren **wie welke verantwoordelijkheid** heeft:
  - Sommigen willen meer verantwoordelijkheid bij '**externe**' organisatie(s) leggen die archieven en documentatie, oral history en/of captaties kunnen

verzamelen of aanmaken. “Een nieuw soort VTi: een organisatie die verantwoordelijkheid nam”, klonk het dan, en er werd ook verwezen naar onder meer Contredanse (B), CND en Numéridanse (FR), en het subsidiebeleid van Senaat Berlijn.

- Een deelnemer beklemtoonde anderzijds de onvermijdelijke begin- en eindverantwoordelijkheid van de ‘decentrale’ **dansactoren zélf** in het bepalen of er sporen van hun praktijk kunnen en moeten worden bewaard.
- Maar nu slaat de balans door naar de particuliere, decentrale verantwoordelijkheid. Om een beter **evenwicht** te vinden tussen een ‘centraal’ en een ‘decentraal’ model, moeten rollen en verantwoordelijkheden in het vervolgtraject duidelijker benoemd, afgewogen en door de overheid bekrachtigd worden.
- ‘Eén centrale organisatie’ verantwoordelijk maken, houdt ook **risico’s** in: als die te weinig geld of geen goed personeel heeft, kan die te weinig doen of juist veel misdoen. Dansactoren kunnen ook te veel vertrouwen leggen bij die organisatie en daardoor zelf geen goed archief meer vormen of bijhouden.

3.2.5 Nieuwe archiefinstelling, oplossing binnen het huidige archieflandschap of een tussenweg?

- Om **Vlaamse werkingssubsidies** te krijgen als archiefinstelling moet je eerst ‘erkend’ zijn en over een kwaliteitslabel beschikken. In de praktijk betekent dit dat er al een stevige werking moet zijn, gefinancierd door andere instellingen of beleidsniveaus. Het is dus haast onmogelijk om uit het niets een nieuwe instelling op te richten, tenzij er voor minstens enkele jaren een financiering wordt gegarandeerd door andere instellingen (bv. universiteiten) of beleidsniveau’s (bv. steden) of/en met Vlaamse projectsubsidies.

- De Vlaamse erfgoedsector kent in theorie **geen ‘documentatiecentra’** meer. Het Cultureelerfgoeddecreet geeft de **culturele archiefinstellingen** de opdracht om hun collectie op te bouwen “door overdracht van archiefbestanden”, d.w.z. dat ze enkel verwerven wat anderen als hun archief hebben bewaard en er in principe niets aan toevoegen. Projectmatig organiseren sommige instellingen wel *oral history*-campagnes, maar dit is geen structurele opdracht. Deze Vlaamse archiefinstellingen zullen het veld dus **niet proactief documenteren** zoals bijvoorbeeld het VTi, Circuscentrum en het AMVC (voorloper van Letterenhuis) dat vroeger deden en buitenlandse instellingen of *community archives* dat vandaag

nog doen. In dit model ligt de verantwoordelijkheid voor 'archiefvorming' onvermijdelijk bij de dansactoren zelf, met mogelijke ondersteuning.

- Op dit moment is er **geen enkele garantie tot langetermijnbewaring in de erfgoedsector** voor structureel gesubsidieerde dansorganisaties die nochtans wel door het Kunstendecreet verplicht worden om aan basisarchiefzorg te doen.

Meer nog, het is zelfs niet duidelijk (zelfs voor CEMPER) aan welke instellingen ze die vraag moeten stellen. Men kan geen **motivatie** verwachten om plichtbewust

het eigen archief te verzorgen volgens maatstaven die je niet zelf mag kiezen, als tegelijk voortdurend het signaal klinkt dat er voor jouw organisatiearchief eigenlijk geen plaats is in de erfgoedsector.

- Is het wel zo'n onmogelijke taak voor de erfgoedsector om die garantie te geven, of om minstens een duidelijk aanspreekpunt te creëren? De **Werkgroep Herbestemmen** van Archiefpunt, waarin de landelijke culturele archiefinstellingen zijn vertegenwoordigd, kan met de hulp van CEMPER in kaart brengen hoever deze erfgoedinstellingen samen al kunnen springen. Misschien kan een van deze instellingen bij een volgende subsidieronde een **ambitieuze landelijke opdracht in verband met danserfgoed** aanvragen.
- Maar zal 'wat' we 'van wie' bewaren dan **voldoende uitgebreid** zijn (zie ook hoger)?
  - Hebben we geen **externe actor** nodig om de gaten dicht te rijden en proactief of retroactief te documenteren wat niet via de hoger beschreven procedure in een archiefinstelling terecht komt?
  - Een nieuw documentatiecentrum is wellicht niet haalbaar, maar we kunnen samen een **oral history-programma** opzetten. Dit zou later structureler verankerd kunnen worden als 'een instantie' (een bestaande of nieuwe vzw) die de functie opneemt om complementair danserfgoed te verzamelen.
  - Een **overeenkomst met de culturele archiefinstellingen** zou kunnen garanderen dat zij instaan voor archiefzorg en basisontsluiting in hun leeszaal. Het verzamelen van archieven of documentatie zowel als publieks- of sectorgerichte initiatieven waarvoor specifieke expertise nodig is (bv. expo's) zou dan weer de verantwoordelijkheid van de externe vzw kunnen worden. De werking van het [Fonds Suzan Daniel](#) zou een inspiratie kunnen vormen (samenwerking met o.a. AMSAB, Liberas en Letterenhuis).

3.2.6 Tools, handleidingen, dienstverlening

- Er zijn **veel tools**, maar er is te weinig gebruik ("We kunnen nog zoveel tools maken, maar is er wel interesse in archiefzorg?").

- Of zijn er **te veel tools**: de fragmentatie van adviserende platformen (TRACKS, CEMPER, FARO, DEN ...) maakt moedeloos. Als je te veel keuze hebt waar je hulp kan zoeken, geef je het op. Dit moet meer worden gesynchroniseerd zodat er één duidelijke plek is waar je je hulp kan vinden. Minstens moet er een beter overzicht van de ondersteunende organisaties of initiatieven worden meegegeven.
- Anderzijds haken sommige gebruikers af net omdat de platformen **onvoldoende herkenbaar** zijn (online omgeving, gebruikte voorbeelden). Ze vragen dan om ondersteuning die meer toegespitst is op hun discipline of situatie. Dit is één van de redenen waarom er meerdere platformen zijn.
- Om de tools dichterbij de diverse doelgroepen te brengen, kunnen misschien organisaties of personen worden ingeschakeld als **'ambassadeurs'**, 'doorgeefluik' of 'gastwebsite'. Hoe kunnen we dit doen zonder elkaars websites te laten 'ontploffen'? En zonder het overzicht te verliezen?
- Handleidingen en voorschriften kunnen ook als **artistiek sturend** worden ervaren.
- Het is niet duidelijk waar je terecht kan met **advies over hoe jouw of andermans praktijk kan 'documenteren'** (d.w.z. doelbewust bijkomende sporen van de immateriële praktijk creëren met het oog op verrijking van het archief of hergebruik). CEMPER zal binnenkort enkele tools uit het ter ziele gegane Youdoc.be recyclen in een 'praktijkwijzer' over documenteren op de organisatiewebsite, maar dit zal niet volstaan.

3.2.7 Digitalisering en digitale infrastructuur

- De **dienstverlening van meemoo** voor enerzijds digitalisering van audiovisueel materiaal en anderzijds toegankelijkheid van dat materiaal via hetarchief.be, wordt gewaardeerd maar ook bekritiseerd omwille van de selectiviteit. Als de 'centrale' oplossing zo selectief blijft, moeten er meer pistes komen om ondersteuning te bieden aan de actoren die erbuiten vallen, zodat het haalbaar is om autonoom aan oplossingen te werken.
- Het 'decentraal' bevorderen van die **autonomie** heeft nog een ander voordeel: opname van je archiefmateriaal in een archiefinstelling limiteert de mogelijkheden tot hergebruik sterk of maakt het zelfs in de praktijk onmogelijk. Door zelf voor je materiaal te zorgen (incl. digitaliseren) kan je er langer zelf mee werken.
- FWO heeft een subsidielijf voor **'onderzoeksinfrastructuur'**. Kunnen academische en andere actoren de handen in elkaar slaan om hiermee een plek te creëren? Zal dit voldoende duurzaam zijn?
- Initiatieven voor online databanken en andere infrastructuur die afhankelijk zijn van het delen van informatie vanuit het praktijkveld, vertrekken best zoveel mogelijk **bottom-up**. Zonder voldoende (actief) draagvlak riskeer je een mooie 'bank' te maken maar geen 'data' aangeleverd te krijgen vanuit de gemeenschap omwille van onenigheid over privacy, businessmodel, vormgeving of metadatastructuur.

3.2.8 Vindbaarheid en toegankelijkheid

- We zijn verwend door Google en YouTube die onhaalbare verwachtingen creëerden. We willen graag met twee zoekwoorden en evenveel muisklikken

content kunnen vinden. Daar stoot de bestaande ontsluiting op zijn grenzen: je moet nog altijd **fysiek in meerdere instellingen** zelf gaan zoeken en (hopelijk) bekijken.

- Het is belangrijk dat dansgemeenschappen beseffen dat erfgoedinstellingen hun **financiële, technische en juridische beperkingen** (privacy, auteursrecht) hebben. Een archiefinstelling kan niet zomaar alle (beeld)materiaal dat ze in beheer heeft op elke manier ontsluiten die de dansgemeenschappen wel zouden willen. Zo zal Letterenhuis projectsubsidies moeten aanvragen om de vele vragen en uitdagingen op te lossen die voortkomen uit de overdracht van de Collectie Podiumdocumentatie uit het Vlaams Theaterinstituut (VTi) en opvolger Kunstenpunt. Materiaal zal niet op dezelfde manier online vindbaar blijven. De dansactoren zelf hebben een belangrijke rol te spelen bij het toegankelijk maken, omdat ze dichter bij de eigenaars van de rechten staan.
- ‘On site’/‘intra muros’ is er juridisch méér mogelijk dan online. Bij het VTi kon je vroeger video’s gaan bekijken; Letterenhuis zou op termijn die functie kunnen overnemen omdat het dat beeldmateriaal geschonken kreeg. De erfgoedsector beseft niet altijd dat de infrastructuur van depots en **consultatieplekken** een techniciteit heeft die een stevige drempel vormt (boudade: “dozen hebben een nummer, dat kan mensen al afschrikken”). Ook nog de naamgeving van instellingen of platformen: wie komt er uit zichzelf op het idee om in een ‘Letterenhuis’ naar een dansarchief te gaan zoeken? Kortom, we moeten zoeken hoe (een netwerk van) consultatieplekken laagdrempeliger te maken en beter te promoten.
- De **Bronnengids Podium** (work-in-progress door CEMPER samen met klankbordgroep) kan daar volgens de deelnemers een rol in spelen, ook al creëert dit platform nog een extra tussenstap. Op de Bronnengids kan je niet rechtstreeks bronnen raadplegen, maar je vindt er lijsten met offline en online zoekplekken waar je vervolgens opnieuw op zoek kan gaan naar je bronnen. Ook zijn er pagina’s met getuigenissen van onderzoekers (Cases) en met heuristisch Advies. Het is niet nodig om hier heuristisch advies van diverse experts bij elkaar te zetten, vindt een deelnemer: doorverwijzing naar experts in informele netwerken zal meer effect hebben in verhouding tot de inspanningen.

3.3 Wie zijn er nodig om dit te bereiken? Wat is de beste manier om deze mensen samen te brengen en overleg te organiseren? Welke omkadering is er nodig om dit te doen slagen?

- Er moeten **keuzes** gemaakt worden want anders blijven we in rondjes draaien in een praatbarak.
- Er moet met andere woorden een **trekker en coördinator** zijn. De groep vraagt

CEMPER en STUK om hun engagement daarom verder door te trekken. CEMPER geeft aan niet op alle werven tegelijk te kunnen inzetten.

- De trekker moet een heel kleine **kerngroep**, een kleine community, verzamelen om beslissingen te nemen en in kleine, haalbare stappen te kunnen realiseren. De bestaande informele netwerken moeten worden gebruikt (bv. [CoDa](#) en een nieuw goedgekeurd Horizon Europe project met o.a. UA en STUK)
- De groep sprak zich niet uit over **werkwijzen en omkadering**.

3.4 Wat zijn de eerste concrete stappen die gezet moeten worden?

3.4.1 Steun om zelf te archiveren, documenteren ...

- a. Tools aanreiken om je praktijk bijkomend te **documenteren**, niet enkel voor de klassieke archiefzorg (bv. praktijkwijzer op website CEMPER).
- b. Tegelijk ook ingaan **tegen fragmentatie van toolboxes, platformen, handleidingen**: zoveel mogelijk synchroniseren en duidelijk communiceren zodat de gemeenschappen op één plek al het advies en bijhorend aanspreekpunt voor vragen vinden.
- c. Die 'ene plek' hoeft niet noodzakelijk voor alle dansvormen of subgemeenschappen dezelfde te zijn. Ze moet wel **goed bekend en laagdrempelig** zijn en per subdoelgroep met een communicatieplan worden gepromoot samen met 'ambassadeurs'.
- d. Sommige '**ambassadeurs**' (die bv. jonge makers ondersteunen) kunnen hier eventueel een grotere rol in opnemen.

3.4.2 Een plek creëren in archiefinstellingen voor diverse dansarchieven

- a. Een **overzicht** samenstellen van instellingen en wat de dansgemeenschappen van hen mogen verwachten.
- b. Het 'laaghangend fruit': CEMPER en de Werkgroep Herbestemmen van Archiefpunt kijken wat de landelijke culturele archiefinstellingen kunnen doen voor de opname van archieven van **gesubsidieerde dansgezelschappen** in het Kunstendecreet.

- c. De 'rijk gevarieerde fruitschaal': CEMPER zoekt samen met een werkgroep naar modellen waarmee langetermijnbewaring van een **grotere diversiteit aan roerend danserfgoed** kan worden gegarandeerd
- 3.4.3 Een initiatief ontwikkelen om de lacunes op te vangen die ontstaan bij stap 3.4.1 en 3.4.2
- a. Samen een **oral history-programma** opzetten.
  - b. Een **gebruiksovereenkomst bij afname van interviews** delen om te laten ondertekenen bij afname van interviews door o.a. studenten, zodat ze op lange termijn mogen bewaard worden en voor ander onderzoek mogen worden hergebruikt.
  - c. De diversiteit van danspraktijken en -actoren beter **in kaart brengen**.
  - d. Onderzoeken of een aanvraag voor **onderzoeksinfrastructuur** bij het FWO een duurzame en complementaire rol in dit verhaal zou kunnen spelen.
- 3.4.4 Vindbaarheid en toegankelijkheid van danserfgoed bevorderen
- a. De **Bronnengids Podium** biedt een goed vertrekpunt. Samen bekijken hoe dit platform doeltreffender, laagdrempelig en inhoudelijk rijker kan worden.
  - b. Relevante **scripties** van de verschillende universiteiten ophoofden met weblinks indien beschikbaar. Ter beschikking stellen op o.a. Bronnengids Podium.
  - c. Onderzoeken of een aanvraag voor **onderzoeksinfrastructuur** bij het FWO een duurzame en complementaire rol in dit verhaal zou kunnen spelen.

4 Posters werksessie 19 oktober

Werf 1: Conditioes creëren om danspraktijken door te geven en te documenteren

● *FRISSE FOLK* ● *GAP*

Middelen voor dans en voor diverse dansrepertoires & transmissiepraktijken

- Middelen om praktijken te ontwikkelen
- Gaat over allerlei vormen van onderzoek, creatie, transmissie, educatie, presentatie en reflectie
- Repertoire kunnen leven houden en doorgeven

● *Hindy Hop swing*

Vlaanderen
verbeelding werkt

Diverse spelers in het dansveld

Vlaanderen
verbeelding werkt

Middelen voor het documenteren van de praktijk en voor archiefzorg

- Middelen om de praktijk van vandaag te capteren voor de toekomst
- Zowel voor professionele organisaties als voor projectorganisaties of (freelancende) individuen

Contexten voor praktijkuitwisseling en kennisdeling vanuit de praktijk

- Fysieke contexten voor ontmoetingen en uitwisseling
- Uitwisseling vanuit horizontale transmissie en benaderingen
- Formele en informele contexten
- Aandacht voor de eigenheden van diverse praktijken

stuk

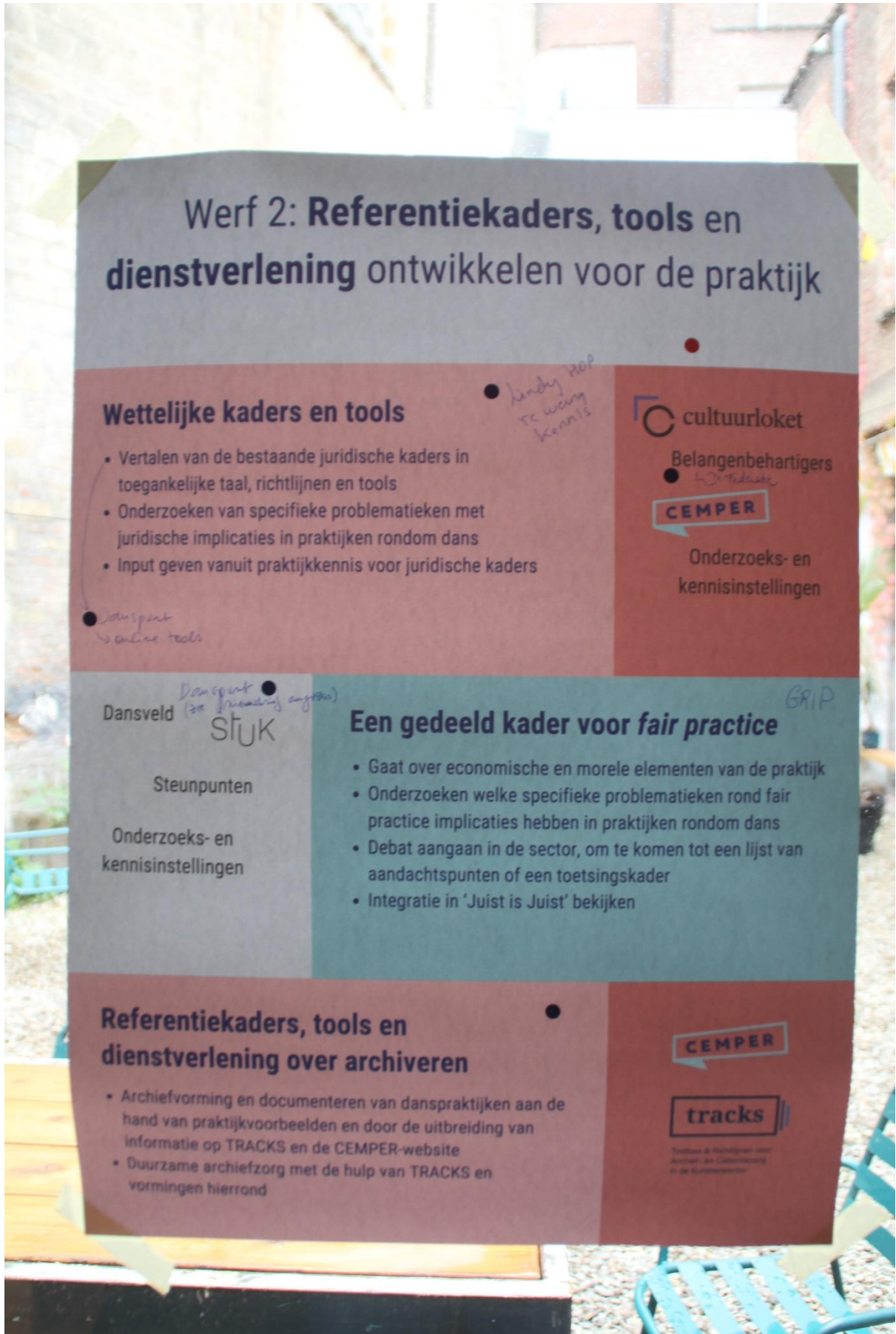

DANS PUNT Steunpunten

Opleidingen

i.s.m. praktijkspelers uit de dans

De Federatie (+ Overlegplatform amateur kunstenaars & scholieren kunst onderwijs) in samenwerking met CEMPER

Werk 3: De toegankelijkheid van danserfgoed verhogen

Een centraal overzicht en wegwijs in informatie, documentatie, archieven

- Centraal overzicht van *wat-zit-waar* op Bronnengids Podium
- Communicatie rondom de Bronnengids
- Loketfunctie voor extra wegwijs en maatwerk bij vragen

CEMPER

CEMPER

meemoo
VLAAMS INSTITUUT VOOR HET ARCHIEF

*archiefinstellingen
(Bij beelden metadata
is omgezet naar archieven)
→ meta die open stellen*

Toegang tot informatie, documentatie, archieven bevorderen

- Toegang tot materiaal is afhankelijk van de beheerders of eigenaars ervan
- De grootste tekorten en drempels onderzoeken
- Zorgen voor een zo breed mogelijke toegang van het digitale audiovisuele materiaal bij meemoo

Laagdrempelige terminologie in de dienstverlening

- Heldere communicatie, termen duiden en weglaten van jargon waar het niet nodig is om drempels te verlagen
- Organisaties en instellingen toetsen af in welke mate ze gelijkaardige begrippen gebruiken en definiëren.

AVB *instellingen*

Alle instellingen die werken met gespecialiseerde kennis of specifieke expertise

Werk 4: Werken aan een rijker en diverser archieflandschap

Ontwikkelen van een kritisch kader over selectie en (het ontbreken van) diversiteit

- Concretere stappen zetten in het veld: expliciteren welke criteria aan de basis liggen van de eigen werking en selecties; en een werkgroep samenbrengen
- Een kritische analyse van de selectiemechanismen die in het huidige systeem opereren

CEMPER stuk
Steunpunten
Dansopleidingen
WERKPLAATS IMMATERIEEL ERFGOED
Universiteiten

Dansveld
Archiefvormers
Archiefinstellingen
Erfgoedcellen
Onderzoekinstellingen

CEMPER

Inhaalbeweging voor het archiveren en documenteren van niet-gecanoniseerde danspraktijken en -tradities

- Sensibilisering en ondersteuning voor praktijkgemeenschappen
- Sensibilisering van lokale of nationale archiefinstellingen om archieven op te nemen

Inhaalbeweging voor het documenteren en valoriseren van onvoldoende vertegenwoordigde types expertise

- Choreografische kennis
- Het métier en belichaamde kennis van dansers / performers
- Expertise van wie dans of gerelateerde praktijken & kennis doorgeeft in formele, non-formele of informele leercontexten

Dansveld
Archiefvormers
Onderzoekinstellingen
Hoger dansonderwijs

CEMPER

Werk 5: Een strategie ontwikkelen voor de uitbouw van (een) landelijke archiefinstelling(en) voor dans

● ERIP

Een strategie ontwikkelen in antwoord op het ontbreken van een archiefinstelling met een focus op dans

- Een antwoord ontwikkelen op de archiefnood voor dans (en podiumkunsten) in Vlaanderen
- Onderzoeken welk model daarvoor het beste is en haalbaar, met de juiste balans tussen de sterktes van een gecentraliseerd model en die van een decentraal model

Op initiatief van

CEMPER

in samenspraak met de dansgemeenschappen & erfgoedveld

Sterktes één centrale instelling:

- Toegankelijkheid op de lange termijn
- Kennis- en expertiseopbouw
- Mogelijkheid om uit te zoomen op een veld en dwars doorheen archieven te onderzoeken, verbanden te leggen en verhalen te maken
- Meer capaciteit om zinvol te ontsluiten, om zichtbaarheid en een draagvlak te genereren
- Mogelijkheid om te verbinden met andere functies en praktijkvelden: creatie, onderwijs, onderzoek ...

Sterktes decentraal model:

- Diverse instellingen garanderen een meer diverse aanpak, ruimte voor verschillende benaderingen en afbakening in scope, inhoud en aanpak (van verwerven en ontsluiten)

Werk 6: Bouwen aan een draagvlak voor danserfgoed

GRIP

Bewustzijn verhogen om documenteren en archiveren als handig of nuttig deel van de praktijk te zien

- Door te werken op werven 1-5, zal het bewustzijn aangesterkt worden
- Het belang van opleidingen (dans, theaterwetenschappen, culturele studies, cultuursociologie ...) is groot

Zie werven 1-5

Opleidingen

Dansveld:
productie, presentatie,
participatie, reflectie

stuk

Dans(erfgoed) naar meer en diverser publiek brengen

- Erfgoed radicaal met het *nu* verbinden
- Repertoire of ouder werk vraagt een hercontextualisering
- Werelden verbinden
- Nood aan manieren om publieken taal en tools aan te reiken
- Onderwijs en media zijn cruciale partners

Bouwen aan meer draagvlak bij beleids-makers voor ruimte voor danserfgoed

- Belang van voldoende budget en focus op kunstenerfgoed
- Zowel met betrekking tot transmissie en 'living archives' als tot archiveren en documenteren
- Gericht op de diverse spelers in het veld

Allen

Op initiatief van

CEMPER

stuk

- De Federatie (belangenorganisaties)

5 Posters werksessie 12 november

Werf 1: Conditioes creëren om danspraktijken door te geven en te documenteren

- **Middelen voor dans en voor diverse dansrepertoires & transmissiepraktijken**
  - Middelen om praktijken te ontwikkelen
  - Gaat over allerlei vormen van onderzoek, creatie, transmissie, educatie, presentatie en reflectie
  - Repertoire kunnen leven houden en doorgeven

Deze 'Middelen' mag ook het beschrijven van het Praktijk voor documentaire/zichtbaar worden.

Vlaanderen
verbeelding werkt

Diverse spelers in het dansveld

- **Middelen voor het documenteren van de praktijk en voor archiefzorg**
  - Middelen om de praktijk van vandaag te capteren voor de toekomst
  - Zowel voor professionele organisaties als voor projectorganisaties of (freelancende) individuen

Enkel middelen vanuit Vlaams Beleid? Waar en hoe ook nog middelen te vinden?

nieuwe middelen als een uitwisseling tussen met focus op dans (kennis van elkaar)

Vlaanderen
verbeelding werkt

Contexten voor praktijkuitwisseling en kennisdeling vanuit de praktijk

- Fysieke contexten voor ontmoetingen en uitwisseling
- Uitwisseling vanuit horizontale transmissie en benaderingen
- Formele en informele contexten
- Aandacht voor de eigenheden van diverse praktijken

stuk
CEMPER
DANS PUNT Steunpunten
Opleidingen
i.s.m. praktijkspelers uit de dans

Werk 2: Referentiekaders, tools en dienstverlening ontwikkelen voor de praktijk

Wettelijke kaders en tools

- Vertalen van de bestaande juridische kaders in toegankelijke taal, richtlijnen en tools
- Onderzoeken van specifieke problematieken met juridische implicaties in praktijken rondom dans
- Input geven vanuit praktijkkennis voor juridische kaders

C cultuurloket
Belangenbehartigers

CEMPER

Onderzoeks- en kennisinstellingen

Dansveld **stuk**

Steunpunten

Onderzoeks- en kennisinstellingen

Een gedeeld kader voor *fair practice*

- Gaat over economische en morele elementen van de praktijk
- Onderzoeken welke specifieke problematieken rond *fair practice* implicaties hebben in praktijken rondom dans
- Debat aangaan in de sector, om te komen tot een lijst van aandachtspunten of een toetsingskader
- Integratie in 'Juist is Juist' bekijken

• → Cultuurloket → + goed bestuur

(?) hoe "choreografie" of "choreografie" definieren soe ownership + me kan kiezen? (so "maakt- (mechanis) = in context erfgoed

* ook specifiek + interactie met in digitale sfeer, online - realty -

community aspect / kunst - eigendoms - authority

Referentiekaders, tools en dienstverlening over archiveren

- Archiefvorming en documenteren van danspraktijken aan de hand van praktijkvoorbeelden en door de uitbreiding van informatie op TRACKS en de CEMPER-website
- Duurzame archiefzorg met de hulp van TRACKS en vormingen hierrond

CEMPER

tracks

Toolbox & Richtlijnen voor Archief- en Collectiezorg in de Kunstensector

Werf 3: De toegankelijkheid van danserfgoed verhogen

doorverwijzen > overzicht/mapping

Een centraal overzicht en wegwijs in informatie, documentatie, archieven

- Centraal overzicht van *wat-zit-waar* op Bronnengids Podium
- Communicatie rondom de Bronnengids
- Loketfunctie voor extra wegwijs en maatwerk bij vragen

Toegang tot informatie, documentatie, archieven bevorderen

- Toegang tot materiaal is afhankelijk van de beheerders of eigenaars ervan
- De grootste tekorten en drempels onderzoeken
- Zorgen voor een zo breed mogelijke toegang van het digitale audiovisuele materiaal bij meemoo

• Rechtskwesties maken dit niet evident

+ Letterhuis: VTI-collectie
• Inzakehand presentatie v. archief in tra-structuur is groot probleem (Tommy)

Laagdrempelige terminologie in de dienstverlening

- Heldere communicatie, termen duiden en weglaten van jargon waar het niet nodig is om drempels te verlagen
- Organisaties en instellingen toetsen af in welke mate ze gelijkaardige begrippen gebruiken en definiëren.

Alle instellingen die werken met gespecialiseerde kennis of specifieke expertise

Werf 4: Werken aan een rijker en diverser archieflandschap

overheidsinstellingen focus op ATIX (Rijksdienst voor Ouderwettelijke Erfgoed)

Ontwikkelen van een kritisch kader over selectie en (het ontbreken van) diversiteit

- Concretere stappen zetten in het veld: expliciteren welke criteria aan de basis liggen van de eigen werking en selecties; en een werkgroep samenbrengen
- Een kritische analyse van de selectiemechanismen die in het huidige systeem opereren

CEMPER stuk
Steunpunten
Dansopleidingen *→ FRO?*

Universiteiten

Dansveld
Archiefvormers
Archiefinstellingen
Erfgoedcellen
Onderzoeksinstellingen

CEMPER

Inhaalbeweging voor het archiveren en documenteren van niet-gecanoniseerde danspraktijken en -tradities

- Sensibilisering en ondersteuning voor praktijkgemeenschappen
- Sensibilisering van lokale of nationale archiefinstellingen om archieven op te nemen

Dansveld
Archiefvormers
Onderzoeksinstellingen
Hoger dansonderwijs

CEMPER

Inhaalbeweging voor het documenteren en valoriseren van onvoldoende vertegenwoordigde types expertise

• Want wat betekent we reserjeren archief. (Timmy?)

- Choreografische kennis
- Het métier en belichaamde kennis van dansers / performers
- Expertise van wie dans of gerelateerde praktijken & kennis doorgeeft in formele, non-formele of informele leercontexten

Werk 5: Een strategie ontwikkelen voor de uitbouw van (een) landelijke archiefinstelling(en) voor dans

• Waar gaan dans en andere (geïntegreerde) podiumkunsten en bewegingskunst?

• *Beleef: landelijke instelling*

Een strategie ontwikkelen in antwoord op het ontbreken van een archiefinstelling met een focus op dans

- Een antwoord ontwikkelen op de archiefnood voor dans (en podiumkunsten) in Vlaanderen
- Onderzoeken welk model daarvoor het beste is en haalbaar, met de juiste balans tussen de sterktes van een gecentraliseerd model en die van een decentraal model

Op initiatief van

CEMPER

in samenspraak met de dansgemeenschappen & erfgoedveld

Sterktes één centrale instelling:

- Toegankelijkheid op de lange termijn
- Kennis- en expertiseopbouw
- Mogelijkheid om uit te zoomen op een veld en dwars doorheen archieven te onderzoeken, verbanden te leggen en verhalen te maken

• *hangt af van sterkte van die ene instelling = dans en andere*

- Meer capaciteit om zinvol te ontsluiten, om zichtbaarheid en een draagvlak te genereren
- Mogelijkheid om te verbinden met andere functies en praktijkvelden: creatie, onderwijs, onderzoek ...

• *Een van de moeilijkste kwesties wasen ik zelf ook nog steeds in discussie over van (Hirring)*

Sterktes decentraal model:

- Diverse instellingen garanderen een meer diverse aanpak, ruimte voor verschillende benaderingen en afbakeningen in scope, inhoud en aanpak (van verwerven en ontsluiten)

Werk 6: Bouwen aan een draagvlak voor danserfgoed

Bewustzijn verhogen om documenteren en archiveren als handig of nuttig deel van de praktijk te zien

- Door te werken op werven 1-5, zal het bewustzijn aangesterkt worden
- Het belang van opleidingen (dans, theaterwetenschappen, culturele studies, cultuursociologie ...) is groot

Zie werven 1-5

Opleidingen

Dansveld:
productie, presentatie,
participatie, reflectie

Stuk
FARO
↳ erfgoedtop
erfgoedbeleving
↳ top van de press

aanvullende teksten in het ene vlak en gap in andere vakken →

Dans(erfgoed) naar meer en diverser publiek brengen

- Erfgoed radicaal met het nu verbinden
- Repertoire of ouder werk vraagt een hercontextualisering
- Werelden verbinden
- Nood aan manieren om publieken taal en tools aan te reiken
- Onderwijs en media zijn cruciale partners

yes, please FARO!

Bouwen aan meer draagvlak bij beleids-makers voor ruimte voor danserfgoed

- Belang van voldoende budget en focus op kunstenerfgoed
- Zowel met betrekking tot transmissie en 'living archives' als tot archiveren en documenteren
- Gericht op de diverse spelers in het veld

Wat betekent het voor dans en andere (podium)kunst?

Wenig vrouwen in beleid momenteel ...

Hoe kunnen we doerstaan tot op beleidsniveau (Timmy)

Veranderen in beleid, welke invloed te verwachten en hoe hierop voorbereiden?

Allen

Op initiatief van

CEMPER *stuk*